

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS
PADĖTIES“ NR. IX-2206 2, 3, 5, 26, 32, 40, 50, 53, 62, 67, 69, 71, 76, 77, 79, 98¹, 113, 125, 126,
130¹, 136, 138, 139, 140 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, IX¹ SKYRIAUS PRIPAŽINIMO
NETEKUSIU GALIOS IR ĮSTATYMO PAPILDYMO X² SKYRIUMI ĮSTATYMO
PROJEKTO
(TAP-21-1352; TAIS NR. 21-23999(2))**

2021-10-19 Nr. NV-2569

Vilnius

Projekto rengėja. Vidaus reikalų ministerija.

Projekto tikslas.

- Tobulinti įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – Įstatymas) nustatytą užsieniečių teisinės padėties klausimų reglamentavimą tais atvejais, kai valstybėje įvesta karo padėtis, nepaprastoji padėtis ar paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio;
- Papildyti Įstatymą nuostatomis, susijusiomis su ES teisės pažeidimų procedūromis dėl 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso nuostatų, reglamentuojančių teisės nuolat gyventi įgijimą (toliau – Direktyva 2003/109/EB), ir 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje (toliau – Direktyva 2004/38/ES), nuostatų perkėlimo.

Dabartinė situacija.

- 2021 m. liepos 13 d. ir 2021 m. rugpjūčio 10 d. ypatingos skubos tvarka buvo priimti Įstatymo pakeitimai, leidžiantys paspartinti prieglobsčio prašymų nagrinėjimą ir sprendimų dėl jų priėmimą, apriboti kai kurias prieglobsčio prašytojų teises tais atvejais, kai valstybė jų negali užtikrinti dėl valstybėje įvestos karo padėties, nepaprastosios padėties, paskelbtos ekstremaliosios situacijos ar ekstremaliojo įvykio dėl masinio užsieniečių antplūdžio, taip pat nustatyti, kur užsieniečiai gali pateikti prašymus dėl prieglobsčio.
- Nedemokratinė režimų ir toliau skatinami neteisėtos migracijos procesai lemia poreikį nustatyti aiškesnį reguliavimą, taikomą tais atvejais, kai valstybėje paskelbta karo padėtis, nepaprastoji padėtis ar ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio ir jį keisti, atsižvelgiant į praktikoje kylančias problemas, susijusias su neteisėtai kirtusiems Lietuvos valstybės sieną užsieniečiams taikomomis procedūromis.
- Šiuo metu nuostatos, kuriomis reguliuojamas prieglobsčio prašymų pateikimas, nagrinėjimas, sprendimų dėl jų priėmimas, taip pat skundų dėl priimtų sprendimų pateikimas bei nagrinėjimas, prieglobsčio prašytojų teisės tais atvejais, kai valstybėje paskelbta karo padėtis, nepaprastoji padėtis ar ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, yra išdėstytos atskiruose Įstatymo skyriuose, todėl jas sudėtinga suprasti ir taikyti. Įstatyme nenustatytos neteisėtai kirtusių valstybės sieną užsieniečių, kurie nesikreipė dėl prieglobsčio, teisės. Įstatyme reikalinga aptarti veiksmus, kurių institucijos turi imtis pasibaigus Įstatyme nustatytam sprendimo dėl įleidimo į Lietuvos Respubliką priėmimo terminui (šiuo metu nuo prieglobsčio prašymo pateikimo skaičiuojamas pasienio procedūros terminas karo padėties, nepaprastosios padėties ir ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio atveju negali būti ilgesnis nei 6 mėn.) ir kitas neteisėtai valstybės sieną kirtusiems užsieniečiams taikomas procedūras, individualiai vertinant ir sprendžiant dėl jų teisinės padėties.

- Europos Komisija yra pateikusi oficialius pranešimus dėl ES teisės (Direktyvos 2003/109/EB ir Direktyvos 2004/38/ES nuostatų) netinkamo perkėlimo.

Projekto esmė.

- **Siūlomos nuostatos, taikytinos, kai įvesta karo padėtis, nepaprastoji padėtis ar paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio:**
 - pasienio procedūros 6 mėnesių terminą skaičiuoti nuo užsieniečio užregistravimo Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje dienos;
 - sprendimą apgyvendinti užsieniečių laikino apgyvendinimo vietose, nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos teritorijoje, ne ilgiau kaip 6 mėnesiams, galėtų priimti Valstybės sienos apsaugos tarnyba arba Migracijos departamentas, jeigu yra pagrindo manyti, kad užsienietis gali pasislėpti (Įstatyme yra nustatytos aplinkybės, dėl kurių galima manyti, kad yra pasislėpimo pavojus);
 - esant Įstatyme nustatytiems užsieniečio sulaikymo pagrindams, Valstybės sienos apsaugos tarnyba kreiptųsi į apylinkės teismą dėl užsieniečio sulaikymo arba alternatyvios sulaikymui priemonės taikymo; siūloma nustatyti galimybę sulaikymo klausimais kreiptis ne tik į apylinkės teismą pagal užsieniečio buvimo vietą, bet ir į kitą artimiausią užsieniečio buvimo vietai esantį apylinkės teismą;
 - prieglobsčio prašytojas ar užsienietis galėtų būti apgyvendinti neribojant jų teisės judėti Lietuvos Respublikoje, jeigu nėra pagrindo manyti, kad gali pasislėpti ir nėra sulaikymo pagrindų;
 - nustatyti galimybę nelegaliems migrantams apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimu laikinai išvykti iš apgyvendinimo vietos paslaugoms gauti ar maisto produktams įsigyti;
 - nustatyti teisę likti Lietuvos teritorijoje iki bus priimtas sprendimas dėl teisinės padėties ar įvykdytas sprendimas dėl grąžinimo ar išsiuntimo; išduoti užsieniečio registracijos pažymėjimą, kuris patvirtintų užsieniečio teisę likti Lietuvoje, tačiau nesuteiktų teisės išvykti iš Lietuvos Respublikos;
 - įgytų teisę dirbti po 12 mėnesių nuo užregistravimo Migracijos informacinėje sistemoje dienos (teisė dirbti būtų įrašyta užsieniečio registracijos pažymėjime);
 - taikoma privaloma ikiteisminio skundų nagrinėjimo tvarka, taip pat ir skundų dėl užsieniečių grąžinimo, išsiuntimo ir uždraudimo atvykti; skundus nagrinėtų vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka sudarytas kolegialus organas, kurio sprendimas galėtų būti skundžiamas atitinkamam apygardos administraciniam teismui, kurio sprendimas būtų galutinis ir neskundžiamas;
 - patikslinti, kad prašymas suteikti prieglobstį teikiamas *per* užsienio reikalų ministro nurodytas konsulines įstaigas.
 - nustatyti neteisėtai esančių užsieniečių teises, kol jie laukia sprendimo dėl savo teisinės padėties (gauti informaciją apie savo teisinę padėtį; gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą ir būtinąją medicinos pagalbą; nepilnamečių teisę į ugdymą pagal priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas; teisę naudotis materialinėmis priėmimo sąlygomis (išskyrus teisę gauti piniginę pašalpą) ir specialiuosius poreikius atitinkančiomis sąlygomis sulaikymo ir laikino apgyvendinimo vietose; prieglobsčio prašytojui nustatoma teisė gauti 0,6 valstybės remiamų pajamų dydžio pašalpą maistui, jeigu maitinimo paslauga neteikiama.
- **Siūloma** nustatyti naują leidimo laikinai gyventi išdavimo pagrindą (1 metams su teise dirbti), skirtą nedemokratinio režimo persekiojamiems, nukentėjusiems ar galintiems nukentėti nuo šio režimo vykdomų represijų, užsieniečiams, dėl kurių tarpininkauja Užsienio reikalų ministerija;
- **Pakeitimai, susiję su ES pažeidimo procedūromis:**
 - į pragyventą 5 metų Lietuvoje laikotarpį leidimui nuolat gauti įskaičiuoti buvimo su nacionaline viza laikotarpį;
 - vertinant ES valstybės narės piliečio ar jo šeimos nario keliamą grėsmę valstybės saugumui ar viešajai tvarkai, vertinamojo elgesys turi kelti ne tik realią ir akivaizdžią, bet ir pakankami rimtą grėsmę.

Derinimas. Įstatymo projektas derintas su Teisingumo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija ir Nacionaline teismų administracija. Pagal gautas suinteresuotų institucijų pastabas ir pasiūlymus patikslintas projektas su minėtomis institucijomis derintas darbo tvarka.

Gauti Lietuvos žmogaus teisių centro, Žmogaus teisių stebėjimo instituto, VšĮ „Diversity Development group“ ir Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos pasiūlymai dėl projekto, kuriuos įvertinusi Vidaus reikalų ministerija atsakė 2021 m. rugsėjo 6 d. raštu Nr. 170.

Jungtinių Tautų Vyriausiojo pabėgėlių komisaro valdybos (JTVPK) pateiktos pastabos ir pasiūlymai aptarti Vidaus reikalų ministerijos ir JTVPK atstovų susitikimuose.

Pateikta projekto **derinimo pažyma:** neatsižvelgta į Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pasiūlymą atsisakyti išlygos, pagal kurią pasienio procedūroje esantiems prieglobsčio prašytojams nebūtų mokama pinigine pašalpa (pagal projektą ši mėnesinė 10 proc. valstybės remiamų pajamų dydžio pašalpa būtų mokama tik tiems prieglobsčio prašytojams, kurie Migracijos departamento sprendimu įleisti į Lietuvos Respublikos teritoriją), taip pat į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pastabas dėl galimybės pateikti prieglobsčio prašymą; aiškaus termino, per kurį turi būti priimtas sprendimas dėl užsieniečio teisinės padėties; judėjimo ribojimo administracinių institucijų sprendimu ir veiksmingos tokių sprendimų teisminės kontrolės bei teisės į veiksmingą teisminę gynybą ribojimų.

Teisingumo ministerija 2021 m. spalio 18 d. dėl projekto pateiktoje išvadoje siūlo įvertinti galimybę įtvirtinti apeliacijos teisę užsieniečiui skusti teismo sprendimą, taip pat atkreipia dėmesį į ES teisinį reguliavimą, pagal kurį įsakymą sulaikyti priėmus administracinėms institucijoms, turi būti užtikrinamas *ex officio* ir (arba) prašytojo prašymu įvykdytas teisminis sulaikymo teisėtumo peržiūrėjimas.

Atitikimas Vyriausybės programai. Projekto nuostatos, kuriomis nustatomas leidimo gyventi išdavimo pagrindas nuo režimo persekiojimo bėgantiems užsieniečiams, įgyvendina Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155, 12.1.5 priemonę „Pagerinti nedemokratinį režimą persekiojamų asmenų persikėlimo į Lietuvos Respubliką sąlygas, tobulinant humanitarinės pagalbos priemones, įskaitant priėmimo taisyklių supaprastinimą ir integracijos priemonių Lietuvos Respublikoje išplėtimą“.

Dalykinio vertinimo išvada.

1. Siūlome projekto nuostatas, susijusias su ES teisės pažeidimo procedūromis dėl Direktyvos 2003/109/EB ir Direktyvos 2004/38/EB, perkelti į Užsieniečių teisinės padėties įstatymo pakeitimo projektą TAIS Nr. 21-23998(2), skirtą įgyvendinti ES reglamentų nuostatoms, t. y. teikti Seimui svarstyti kaip numatyta Seimo rudens sesijos darbų programoje, patvirtintoje Seimo 2021 m. rugsėjo 21 d. nutarimu Nr. XIV-534;

2. Siūlome projektą svarstyti Tarpinstituciniame pasitarime.

Viešojo valdymo grupės patarėja

Asta Klapatauskienė